

Shir HaShirim: thematic and creative interpretations

Introduction (1) The wonder of Shir HaShirim

Question: Why do the rabbis need to 'big it up'?

מסכת ידים פרק ג

אמר רבי עקיבא אין כל העולם כולו כדאי כיום שנתן בו שיר השירים לישראל. שכל הכתובים קודש. ושיר השירים קודש קדשים.

Shir HaShirim is super-holy

מדרש רבה שיר השירים פרשה א סימן יא

ד"א שיר השירים המשובח שבשירים המעולה שבשירים המסולסל שבשירים נאמר שירים למי שעשאנו שיורים לעולם
Shir HaShirim is the finest song

מדרש רבה שיר השירים פרשה א סימן י

תני רבי חייא רבה רק לעת זקנת שלמה שרתה עליו רוח"ק ואמר ג' ספרים משלי וקהלת ושיר השירים
An accomplishment of Shlomo's old age

ברכות דף נז:

הרואה שיר השירים בחלום יצפה לחסידות (כולו יראת שמים וחבת המקום בלב כל ישראל – רש"י)
Seeing Shir HaShirim in a dream

Introduction (2) Early and mystical parameters of interpretation

Question: Why do the rabbis 'spiritualise' the text and distance it from its literal meaning?

שבועות דף לה:

כל שלמה האמורין בשה"ש קדש, שיר למי שהשלום שלו, חוץ מזה: (שיר השירים ח') כרמי שלי לפני האלף לך שלמה
'Shlomo' means God

זוהר הקדוש מדרש הנעלם שיר השירים דף ס ט"ג-ד

שיר השירים ש רברבא והיא תניינא מסופא דאתווי דאלפא ביתא ב דבראשית רברבא והיא תניינא משירותא דאלפא ביתא מאי טעמא בגין דש"ן רזא דרתיכא עילאה ועל דא איהי בתלת סמכין דהא אבהן אינון רתיכא וכל שיר השירים רזא דרתיכא עילאה איהי ובג"כ שירותא דיליה בש"ן ש דא איהי מתייחדא ברזא דרתיכא עילאה דאבהן אינון רתיכא עילאה ואברהם ויצחק אחידן דא בדא וכלילן דא בדא ויעקב עאל באמציעיתא ואסכים לתרין סטרין ועל דא מתייחדאן כולהו ברזא דעלמא עילאה. ובגין כך תושבחתא דא, ברזא דרתיכא עילאה איהי דאיתחדא במלכא דשלמא כולא דיליה ובג"כ איהי רברבא. ובג"כ איתייחדת בריש ספרא לאחזאה דכל ספרא על רזא דא אזלא ואתתקן. ועל דא את דא אתחזיאית שבחא דכל ספרא.

The big 'shin' represents the Divine chariot and the forefathers as conveyers of the mission of God

זוהר הקדוש ח"ב קמג.

פתח רבי יוסי ואמר שיר השירים אשר לשלמה. שירתא דא אתער לה שלמה מלכא כד אתבני בי מקדשא ועלמין כלהו אשתלימו עילא ותתא בשלמותא חדא ובי מקדשא אתבני כגוונא דלעילא. בשעתא דאתבני בי מקדשא לתתא לא הוה חדוה קמיה קב"ה מיומא דאתברי עלמא כהווא יומא.

Written to mark the opening of the Temple

זוהר הקדוש ח"ב דף קמד.

תושבחתא דשירתא דא איהי כללא דכל אורייתא כללא דכל עובדא דבראשית. כללא דרזא דאבהן. כללא דגלותא דמצרים. וכד נפקו ישראל ממצרים. ותושבחתא דימא. כללא דיו"ד אמירן וקיומא דהר סיני וכד אזלו ישראל במדברא עד דעאלו לארעא ואתבני בי מקדשא. כללא דעטורא דשמא קדישא עלאה ברחימו ובחדוה. כללא דגלותהוון דישאל ביני עממיא ופירקנא דלהוון. כללא דתחיית המתים עד יומא דאיהי שבת ליי'. מאי דהוה ומאי דהוה ומאי דזמין למהווי. לבתר ביומא שביעאה כד יהא שבת ליי' כלא

Shir HaShirim: thematic and creative interpretations

איהו בשיר השירים ועל דא תנין כל מאן דאפיק פסוקא דשיר השירים וא"ל בבי משתא. אורייתא איהי חגירת שק וסלקא לגבי קב"ה ואמרה קמיה עבדו לי בניך מחוך בבי משתא. ודאי אורייתא סלקת וקאמרת הכי בגין דא אצטריך לנטרא ולסלקא עטרא על רישיה דבר נש כל מלה ומלה דשיר השירים. ואי תימא אמאי איהי בין הכתובים הכי הוא ודאי בגין דאיהו שיר תושבחתא דכנסת ישראל קא מתעטרא לעילא. ובגין כך כל תושבחן דעלמא לא סלקא רעותא לגבי קב"ה כתושבחתא דא....

Includes the whole of Jewish history, physical and spiritual – a kind of sweeping representation of the whole of reality

סנהדרין דף קא.

תנו רבנן: הקורא פסוק של שיר השירים ועושה אותו כמין זמר מביא רעה לעולם.

Dangers of misuse and mistranslation – the ArtScroll phenomenon

Example to keep you awake:

ספר שיר השירים פרק ד:ה

שְׁנֵי שְׂדֵיךְ כְּשְׁנֵי עֶפְרַיִם תְּאֻמֵּי צְבִיָּה הָרוּעִים בְּשֹׁשְׁנִים:

Literal translation: Your two breasts are like two fawns that are twins of a gazelle, which feed among the lilies.

ArtScroll, based on Rashi (see below): Moses and Aharon, your two sustainers, are like two fawns, twins of the gazelle, who graze their sheep in rose-like bounty.

Mediaeval parameters of interpretation: Rashi and Ramban

רש"י שיר השירים פרק א (Rashi)

אחת דבר אלהים שתיים זו שמעתי, מקרא אחד יוצא לכמה טעמים וסוף דבר אין לך מקרא יוצא מידי פשוטו ומשמע ואף על פי שדברו הנביאים דבריהם בדוגמא צריך ליישב הדוגמא על אופניה ועל סדרה כמו שהמקראות סדורים זה אחר זה

Rashi insists that the text must be read consistently

וראיתי לספר הזה כמה מדרשי אגדה יש סודרים כל הספר הזה במדרש אחד, ויש מפוזרים בכמה מדרשי אגדה מקראות לבדם ואינם מתיישבים על לשון המקרא וסדר המקראות, ואמרתני בלבי לתפוש משמעות המקרא ליישב ביאורם על סדרם והמדרשות מרבותינו אקבעם מדרש ומדרש איש איש במקומו:

Lots of disparate Midrashim, which don't lend themselves to a consistent approach

ואומר אני שראה שלמה ברוח הקדש שעתידין ישראל לגלות גולה אחר חורבן אחר חורבן ולהתאונן בגלות זה על כבודם הראשון ולזכור חבה ראשונה אשר היו סגולה לו מכל העמים לאמר אלכה ואשובה אל אישי הראשון כי טוב לי אז מעתה ויזכרו את חסדיו ואת מעלם אשר מעלו ואת הטובות אשר אמר לתת להם באחרית הימים ויסד ספר הזה ברוח הקדש בלשון אשה צרורה אלמנות חיות משתוקקת על בעלה מתרפקת על דודה מזכרת אהבת נעורים אליו ומודה על פשעה אף דודה צר לו בצרתה ומזכיר חסדי נעוריה ונוי יופיה וכשרון פעליה בהם נקשר עמה באהבה עזה להודיעם כי לא מלבו ענה ולא שילוחיה שילוחין כי עוד היא אשתו והוא אישה והוא עתיד לשוב אליה:

Correct approach is to see Shir HaShirim as an allegory for the cycle of exile and redemption that has characterised Jewish history

רמב"ן הקדמה לשיר השירים (Ramban)

ובסידו מעשה בראשית תבניתו. וראיתי והנה נחלק בו ג' כיתו' לג' דעות. הכת האח' לא בבינה ולא הבינה ולא השכילה ורבים חללים הפילה באמרום כי דבריו דברי חשק וקסם ואילול הכל ואין כם מועיל. יסכר פיהם ותמקנה עיניהם. ואם היה כדבריהם, לא נכתב בתוך כתבי הקודש ולא נמנה עמם. והכת אחר' המשילה אהבת הנורא אלהי כל הארץ יקרא סגולתי וחבל נחלתו, כאהבת החשק את חשוקתו, והאיש את רעייתו, והעמידו את דבריהם והציעו פירושיהם על המשל ההוא. והכת השלישית הוא כת מקבלי השכינה אשר להם חלק וזכרון בתורת האל, הם הם חכמי ישראל אשר גילו סתריו וצפונותיו והציאו למו תעלומותיו מדרך החכמה ומצד הידיעה ופירשו על הספר בכלל קצר. אמרו במס' שבועות כל שלמה האמור בשיר השירים קודש למי שהשלים שלו חוץ מא' האלף לך עזרא בן שלמה מגירונה - אלעזר בן יהודה מגרמיזא עמוד מס 6הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

Ramban identifies three groups of interpreters of Shir HaShirim – a) the literalists, b) the non-literalists and c) the spiritualists

19th-century re-interpretation: Malbim and Divrey Yedidyah

דברי ידידיה פירוש לשה"ש א:א (Divrey Yedidyah)

(א) **שִׁיר הַשִּׁירִים**. פי' במדרש שיר המשונה והמשונה שבשירים ע"ש ועוד יש לפרש שיר הכולל שני שירים. שכל הספר מסודר לפי סדר הזמן ממש ונהלק לשני שירים. שכל שיר הוא מוזמן יולדת מזרים או מ"ח עד סוף העולם. השיר הראשון מהתחלה הספר עד סוף קפיטל ב'. מתחיל מוזמן מתן תורה והולך כסדר זמנים בהמ"ק, ואח"כ בגלות צבל, וציה שני, ונלות השני, ונאלוה העתידה, ומסיים סוב דמה לך דודי כו' על הרי צהר, שהוא החזרת השכינה אל הבהמ"ק השלישי העתיד, להיות שם כל ימי עולם, ומשם מהחיל השיר השני מן על משכני בלילות בהיותם צמזרים והולך נ"ב כסדר הזמן על דרך ה"ל, ומסיים נ"כ בסוף הספר דמה לך דודי לנני כו' על הרי צמזים, שהוא נ"כ החזרת השכינה לבהמ"ק העתיד, להיות שם עד עולם, וכמו שנתפרש בע"ה בפירושו וכמזכיר במפתח הספר וזה שאמר כאן שיר הכולל שני שירים וע' במדרש שדורש שיר הד בשירים תרין ע"ש:

בראשית, שיר השירים ליפמן, אריה לייב בן ידידיה עמוד מס 213 הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

Divrey Yedidyah reads Shir HaShirim as a sweeping historical account, divided into two sections. It includes past, present and future.

מלבי"ם שיר השירים פרק א (Malbim)

שיר השירים, שיר זה נחלק לחמשה שירים, ספר בשירתו כי המלך שלמה, ר"ל היצר וכח המתעורר של גוף שלמה אהב רעיה אחת בת שמים, היא נשמתו הרוחנית האלקית אשר נסגרה בגייתו, מקום מלכות היצר וממשלתו, וישם בנות ירושלים הם כחות החומריות למיניהם שומרים סביבה, להשקיע אותה בחומר ולמשכה אל רצונו להיות לו לפלגש. אבל היא היתה קשורה במוסרות אהבה אל דודה בשמים, הרועה צבאותיו אשר ברא. ויצאה חמשה פעמים מן הגויה שהיא היכל היצר המולך שמה, והתחברה עם דודה אשר בערבות בשמי קדם. בארבעה פעמים הראשונים התפשטה מן הגויה בעוד שלמה חי, ע"י שחל עליה הרוח האלקי במראות אלקים ארבעה פעמים, ושבה בכל פעם אל הגויה כסור המראה, בעת התעוררו בנות ירושלים שהם כחות החומריות משנתם, ובפעם החמישי יצאה ונפרדה מן הגויה עת נאסף שלמה אל עמיו, ודבקה באלהיה בצרור החיים לנצח, ובכל שיר ושיר יספר איך התפשטה מן החומר ונדבקה עם דודה פנים אל פנים:

Malbim reads Shir HaShirim as an allegory for the desires and dreams of King Shlomo – effectively an analysis of his mindset and deepest attachments.